

XXVIII. СЕДНИЦА
ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ
СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

држана 10. децембра 1921. год. у Београду.

Председавао Председник **Миша Трифуновић.**

Секретар др. **Павле Чубровић.**

Присутни Министар социјалне политике г. др. Вјекослав Куковец и господи референти: др. Сретен Кузел, др. Ленарт Лотрич и др. Јеж.

(Почетак рада у 16 часова и 45 минута.)

Председник **Миша Трифуновић:** Отварам 28. редовни састанак. Молим, да чујете записник прошлог састанка.

Секретар др. **Павле Чубровић** чита записник 27. редовног састанка.

Председник **Мима Трифуновић:** Има ли примедбе на протокол? (Нема.) Објављујем, да је протокол примљен.

Част ми је извести Одбор, да је IV. секција поднела извештај о уредбама Министарства Правде, одељења за Војводину.

Предајемо, господо, на дневни ред. На дневном је реду прва тачка: прегрес извештаја III. секције о враћеним члановима 6.—15. уредбе о заштити радника. Молим г. известиоца, да прочита.

Известилац др. **Павле Чубровић:** Господа посланици се сећају, да је било овде говора о осмочасовном радном времену и да је на појединим тачкама односно на појединим пасусима чл. 6. било неспоразума, да ли радно време да се продужи на све четири категорије радника и занатлијске и саобраћајне и индустријске и рударске подједнако и у којој мери, или пак да се донесе нека друга одлука. Потекао је, као што се сећате, један предлог од г. др. Лазе Марковића, који је у неколико потпомогао био и г. др. Грегор Жерјав. Овај предлог био је прихваћен, да се тај чл. 6. у неколико измени и да би се та редакција измене спровела као што треба, одлучено је, да се врати секцији на поновно редиговање и проучавање. Секција је одржала извесне своје седнице и тај чл. 6. на све закључно до 15. у неколико је изменила. Тако је прва редакција секцијска измењена у главном у толико, што се у месту 5 занатлијских радника у радионици повећало ограничено време на сва индустријска предузећа где има 15 радника и говори се о индустријским предузећима, у којима има најмање 15 радника. Дакле од 15 на више сматрају се као индустријска предузећа и за њих важи осмочасовно радно време, а од 15 на ниже радно време остављено је да се рени према наређењу г. Министра социјалне политике. После има и других извесних измена, које су са овим у вези. У појединим члановима редом како долазе од 6. до 15. да би се саобразиле те промене до краја, секција је у овоме питању извршила ове коректуре и ове нове коректуре према новом предлогу подноси вам данас на решавање.

Пре но што пређемо на саму дискусију о новој секцијској редакцији, ја, као известилац, могу

вам у неколико изнети своје мишљење, да ова нова стилизација секцијска у многим погледу не одговара нашим садашњим приликама. Она не одговара ни нашем продуктивном стању у земљи, нити одговара духу времена за решавање овога питања у погледу радног времена. Наша је земља занатлијске природе и у првој редакцији где смо ми говорили о ограничењу радног времена... (Др. **Лаза Марковић:** Је ли говорите против извештаја секције?) Ја говорим, да се не слажем са извештајем секције, ја имам само да реферирем о њему, а гласаћу против њега, само ћу да рекапитулирам како је било ваше мишљење. (Др. **Лаза Марковић:** Онда седите у клубу па говорите из клубе.) Могу само да вам кажем, да се са новом редакцијом не слажем и гласаћу противу ње, а остављам већини хоће ли гласати за њу или неће, јер налазим, да је прва редакција и савременија и боља и да одговара духу реформа у погледу радничког питања у нашој земљи.

Толико сам имао о томе питању да речем.

Председник **Миша Трифуновић:** Господо, ја молим секцију, да тражи известиоца, који ће да заступа предлог секције. Господо могу имати одвојено мишљење и заступати мишљење мањине.

Др. **Лаза Марковић:** Ја предлажем, да се ова ствар врати у секцију, да секцијско мишљење брани известилац. (Жагор. — Гласови: Да гласамо! Да сврнимо!) Само да се изабере извештај.

Известилац др. **Павле Чубровић:** Господо, ја сам изнео мишљење секцијско. Мене су извесна господа поренио разумела, Г. Марковићу, ја остајем известилац да реферирем према извештају секције и ја извештај секције, овакав какав је, подносим Законодавном Одбору на решавање. Ја као известилац имам право да заступам своје гледиште, а у исто време заступаћу и мишљење секције.

Председник **Миша Трифуновић:** Мени се чини да г. известилац овде грешни. Секција мора изабрати увек известиоца, који ће бранити њен пројекат, њен елаборат. Мањина секције може изабрати и другог известиоца, који ће заступати друго мишљење, мишљење мањине, али већина секције, ја тако мислим, мора имати свога известиоца, који ће заступати њен елаборат. Таква је увек до сада била пракса. (Н. **Дивац:** Г. Чубровић је бранио првобитну редакцију.) Секција је требала да изабере другог известиоца, који ће да заступа њено мишљење. Не може бити елабората одсека, који нема известиоца. (Др. **Л. Марковић:** Не може да буде известилац, који говори против извештаја секције.)

Министар за Социјалну Политику др. **Вјекослав Куковец:** Ја апелирам на Одбор, да расправи ово питање. Ја мислим, да у речима господина известиоца нема тако велике запреке, да се ова ствар не би могла сада расправити. Ако је го-

сподни извештач изнео своје мишљење, он је ипак изјавио, да ће бранити мишљење одсека. Ја мислим, како смо се до сада сложили у толиким предметима радничког законодавства, треба да се сада сложимо, кад истрче рок претреса тих уредаба, па би требало да уклонимо опасност да прекинемо расправу и на тај начин, да дође у опасност цело радничко законодавство.

Председник Миша Трифуновић: Ја сам мало пре само напоменуо, да други пут нећемо дозволити, а сада је ваша ствар, како ћете ви решити ово питање. Секција може имати једног извештача или може имати два извештача. Један извештач не може комбатирати мишљење већине у секцији и бити у исто време и извештач за мањину. То никада није било у пракси.

Извештач др. **Павле Чубровић:** Господо, нека је ствар погрешно протумачена. Ја сам био извештач прве редакције секције и прву је редакцију донела секција једногласно. Ја сам ту редакцију као извештач бранио. Сада приликом нове редакције ја сам ограничио своје гледиште на прву редакцију и ако сам рекао, да сам изложио гледиште секције у овој другој редакцији.

Председник Миша Трифуновић: Има реч господин др. Лаза Марковић.

Др. **Лаза Марковић:** Господо, није овде реч о мишљењу господина посланика Павла Чубровића, него је овде реч о мишљењу секције. Секција је већином гласова примила нову редакцију § 6. и изабрала себи извештача, а тај је извештач господин Павле Чубровић. Господин Чубровић у својству извештача је прочитао предлог секције и узео реч сам и говорио против предлога секције. Дакле, не можемо дискутовати о једном предлогу, кад је господин извештач сам против тога предлога. Иначе је сасвим природно, да господин Чубровић остаје при свом уверењу. Само ја налазим, да секција мора имати свога извештача, који ће заступати већину мишљење.

Председник Миша Трифуновић: Господо, имамо предлог господина др. Лазе Марковића, да се ова ствар врати у Секцију, да Секција изабере извештача. Ко је за то, да се ова ствар врати у Секцију, да Секција пошаље свога извештача, који ће бити њезин тумач, нека изволи седети, а ко је против тога нека изволи устати. (Резултат неизвесан.)

Пошто је неизвесно, да ли већина седи или је устала, онда ћемо поменично гласање обавити. Гласаће се »за« и »против« и то ко је за то, да се ствар врати у Секцију, гласаће са »за«, а ко је против гласаће са »против«.

(Следи гласање. — После гласања.)

Председник Миша Трифуновић: Гласало је, господо, свега 21 посланик; 11 је гласало за, а 9 против. Према томе већина је за то, да се приступи раду.

Господо, ставићу на гласање § 6. Г. извештач је прочитао § 6. Хоћете ли да још једанпут прочитамо § 6.? (Глас: Молимо!) Ја ћу, господо, још једанпут прочитати § 6. (Чита):

»У индустријским и рударским предузећима радно време најамних радника не може трајати дуже од 8 часова дневно, односно 48 часова недељно.

Као индустријска предузећа сматрају се сва она лица у којима ради најмање 15 радника,

према просечно употребљеном броју радника у једном тромесечју.

Кад радници индустријских и рударских предузећа изјаве својевољно пристанак, радно време се може продужити као прековремени рад, у рударским предузећима за један, а у другим највише за два часа. Ово продужење вреди кад га одлучи $\frac{4}{5}$ радника једнога предузећа тајним гласањем.

Одлука о продужењу радног времена вреди највише 3 месеца. По истеку тога времена она се може обновити. Ближе одредбе о овом добровољном продужењу радног времена прописује Министар за Социјалну Политику, споразумно са Министром Трговине и Индустрије.

За саобраћајна предузећа (железнице, бродарство, трамваје, поште, телеграфе, телефоне и сличне установе) радно време утврдиће ресорни Министар, у споразуму са Министром за Социјалну Политику, у духу одредаба овога закона.

У осталим предузећима сем индустријских и рударских, наведених у § 1. овога закона, радно време траје од 8 до 10 часова, према природи и тежини посла.

Министар за Социјалну Политику, у споразуму са Министром Трговине и Индустрије утврдиће, по саслушању трговачких, индустријских, занатских и радничких комора, у року од 6 месеци по ступању на снагу овог закона уредбом радно време за сваку категорију предузећа овде означених. У овим предузећима где радно време буде утврђено на 8 односно 9 часова дневно, може се по споразуму између послодавца и радника продужити радно време као прековремени рад још за једно односно 2 часа дневно. Писмени споразум о овоме дужан је послодавац доставити преко општинског суда надлежној надзорској власти најдаље до почетка прековременог рада.

Недељко Дивац: Ја нећу да улазим у дебату, јер сматрам, да је она завршена. Обе су стране казале све што су могле рећи у прилог свога мишљења и сад треба одмах да се пређе на гласање. Због тога, насупрот овом предлогу, који је последњи пут изишао из секције, ја стављам као предлог од своје стране ону редакцију, која је првобитно изишла из секције. У исто време наглашавам, да ова редакција, коју је предложио г. Марковић и на којој инсистира и г. Жерјав, представља према првобитној редакцији не само једно погоршање већ представља и потпуно поникло одредбе о осмочасовном раду. Ако би она била изгласана, ја и моји пријатељи бићемо принуђени, да у знак протеста напустимо ову седницу.

Др. **Лаза Марковић:** Ја хоћу да кажем само неколико речи: да ово тврђење г. Дивца није тачно. Ја сматрам, да су ове одредбе једнако боље и за саме раднике, а да и не говорим о томе колико су боље за народну привреду, која је и над радницима и над послодавцима. Ја ћу гласати за ову редакцију § 6., жалећи што морам да гласам за њу, кад је брани један човек на место извештача, који најављује, да је против те редакције.

Председник Миша Трифуновић: Има реч г. Госар.

Андреј Госар: Против извајањем господина др. Марковића се морам в толико стрибати з говором г. Дивца, кер је г. Дивац рекао, да је с то

ново стилизацију пополнима уничен осеmurни делавник.

Јаз би оиозорил само на то, да се с тем, ко се уваја можност простега споразумнега долочања деловнега часа в индустријских ии рокоделских подјетјих, фактично уничи зашчита делавцев в тем погледу, кајти при стварјању такега споразума делавец ни тако свободен какор подјетник. Из тех разлогев морам изјавити, да бом гласовал проти тему члену ии за првоти редакцију.

Председник Миша Трифуновић: Има реч господин министар за социјалну политику.

Министар за Социјалну Политику др. Вјекослав Куковец: Да не би било нимало сумње о томе какво гледните и ја у овој ствари заузимам који сам га радио; ја изјављујем, да сам тврдо уверен, да редакција, каква је примљена у секцији и како су се на њу сагласиле странке из већице, потпуно одговара потребама наше земље и гледе заштите радника и гледе заштите осмочасовног радног времена, на да одговара уједно и парочитим потребама наше земље, која је у великом делу занатска земља средњих и малих екстензија и која мора о тим потребама водити рачуна. Ради тога ја мислим, да могу и заступници радничке класе као и заступници средњега стања гласовати мирно за редакцију, како је примила секција, споразумно.

Милорад Вујичић: Ја ћу гласати за ову редакцију § 6. зато, што сматрам, да се овим параграфом потпуно загарантује осмочасовни рад радника. Овде не видим ничеса онога, што је г. Дивац мислио; да се тим не загарантује осмочасовни рад радницима, кад им се допусти, да ако $\frac{1}{5}$ радника изјави, да желе, да се прошири радно вријеме. Сматрам, да се тим крши само право радника. Често су радници у таквим приликама, да они желе, да се радно време продужи, да више зараде, с тим пре што им се за прекобројне сатове плаћа дуго више. Зашто запречавати људе у њиховом праву, да они могу сами одредити хоће ли радити један сат више или не. Овим § 6. точно се установљује осмочасовни рад, али се чини један изузетак, а тај се чини искључиво овисним од воље радника. Ако они желе, да продуже рад, не знам зашто би им то законодавац забрањивао. За то ћу гласати за тај параграф само да помогнем раднике.

Павле Анђелић: С првом редакцијом, како је дошла из Законодавног Одсека господин Министар се сагласио, код друге редакције се господин Министар спет сагласно с већином секције. Онда на чему стоји господин Министар? Он се сагласно с једним и с другим. Моје је мњење, да остајемо код разрешених руку и сваки посланик да гласа по свом слободном осведожењу.

Министар Социјалне Политике др. Вјекослав Куковец: Предмет је сувише крупан, да би се смело говорити, да се сме сумњати, што се хоће. Ја мислим, да је на целом свету обичај; да се предлози пред Парламентом могу мењати. Ја сам приступио мњењу, које је пало у секцији и бранио то мњење с разлога, јер мислим, да измена није тако крупа, да се не би могла примити.

Јосип Гостинчар: Мислим, да та уредба ни посречена же ради тега не, кер повзроча на ени страни споре мед делодајалци ии делавци, на други страни на препире мед делавци самими.

Всак подјетник бо желео, да се дела вец него 8 ур. Че бодо делавци одлучали о подаљшању деловнега часа — на че се то туди згоди с тајним гласовањем — бодо некатери делавци за подаљшање, други на прсти њему. Тако бодо настали препири мед подјетници ии делавци ии мед делавци самими. Зато се не морем стрибати с предложено паредбо.

Председник Миша Трифуновић: Приступитићемо гласању. Господин Дивац је учинио предлог, и тај је предлог стара редакција. Ја ћу ставити на гласање § 6. како је изашао из секције. Молим господу, која су за то, да се § 6. прими овако како је редигован у секцији, да изволе седети, а која су против нека изволе устати. (Резултат нејасан.) Пошто је резултат нејасан, приступићемо појединачном гласању. Ко је за то, да се § 6. како је редигован у секцији прими извољено казати »за«, а ко је против њега казаће »против«. Изволите чути прозивку.

Секретар др. **Павле Чубровић** прозива чланове одбора, који гласају, како следи: Војислав Лазич против, Павле Анђелић против, Урош Стајић против, Недељко Дивац против, Мајцен за, Хасан Миљковић за, др. Храсница за, Ристо Пејовић против, Славко Шеќеров за, Милорад Вујичић за, Гостинчар против, Гесар против, др. Дулибић против, Лаза Марковић за, Света Михайловић за, Љуба Јовановић за, др. Жерјав за, Шимрак против, Жарко Милачиновић за, Веља Вукчевић за, Јован Маровчевић против, Салтх Галчић за, Миша Трифуновић за, Павле Чубровић против.

Председник Миша Трифуновић: Гласало је свега 24 посланика; од тога 13 »за«, а 11 »против«. Оглашујем да је овај § 6. примљен, онако како је редигован у секцији. Молим изволите чути даље. Код § 8. на место речи: »у којима помоћно особље може радити и преко 8 часова дневно, односно 48 часова недељно, но с тим, да број радних часова ни у ком случају не пређе 56 часова недељно« гласиће од сада: »у којима помоћно особље може радити и преко максималног радног времена, установљеног у § 6. овога закона«.

Господо, пре § 8. ставићу на гласање § 7. Ко је сате, да се § 7. прими онако како је редигован у секцији извољено седети, а ко је против извољено устати. (Већина седи.) § 7. је примљен.

Сад долази § 8., који сам сада прочитао. Има реч г. Марковић.

Др. Лаза Марковић: Ја мислим, да је реч само о првој алинеји тачке 1. Ја имам да предложим још једну допуну. Мислим, да је нешто случајно испало, а то је да број радних часова ни у ком случају не прелази 56 часова, јер то је у складу са повећањем онога броја евентуалних часова радног времена. Изјаснили смо се преко 8 часова дневно, а додато је преко максималног радног времена но с тим, да број радних часова не пређе 60 часова недељно. И онда додатак: овај вишик рада плаћаће се као прекровремени рад. Молим да се то дода.

Известилац др. **Павле Чубровић:** Ја мислим, да је истина што г. Марковић наводи. Мислим, да је то тачно, али овим већ прејудуцирамо једну одредбу, да радно време тера до 60 часова недељно. Овде стоји у редакцији 56 часова, а Ви тражите 60 часова. Ја мислим, да је ово ограничење правилније и ја ћу за њега гласати.

Др. Лаза Марковић: Ја имам овај предлог само зато, што он стоји у складу са променом § 6. И ако не узмемо да је максимално време 60 часова, практички ми не можемо да остваримо оно што је у § 6. стављено као могућност. Али ја предлажем поред тога и овај додатак: да се овај вишак рада плаћа као прековремени рад. Молим, да се то дода.

Председник Миша Трифуновић: Молим, господо, ставићу ову тачку 1. § 8., овако допуњену од стране г. Марковића на гласање.

Др. Лаза Марковић: Из извештаја секције, који ми је мени предан, ја не видим, да ли је последња реченица, која говори о одсуству, отпала, јер Ви сте прочитали само то како ће гласити став 1. Међутим, има последња реченица, која говори о томе да тим радницима власници предузећа одобравају сваке године одсуство, рачунајући сваких 8 часова у један дан. Ви сте место тога унели, да се овај вишак плаћа као прековремени рад. Ако Ви инсистирате, да остане одсуство, онда нема прековременог рада. Или једно или друго. Ја мислим, да је ово боље, да се овај вишак рада плаћа као прековремени рад. Радници често пута мењају предузећа, иду час у једно час у друго.

Др. Жарко Миладиновић: Ја не знам или не сам разумео, али изгледа да ово није јасно. Ми смо говорили, да треба одредити место за 56 и 60 часова недељно, али кад се узме стилизација прве тачке, ово треба да испадне. Каже се у тачки параграфа 8. у којима помоћно особље може радити итд. гласиће од сада у којима помоћно особље може радити и преко максималног времена. О томе треба да дебатујемо а 56 и 60 не долази у питање. У § 8., тачки 1. на место речи: У којима помоћно особље може радити преко 8 часова дневно односно 48 часова недељно по с тим да број радних часова не пређе 56 часова недељно — гласиће од сада: у којима помоћно особље може радити и преко максималног радног времена у складу чл. 6. Овај други став је довољан а онај први отпада.

Др. Лаза Марковић: Господо, у смислу мога предлога ова тачка прва гласила би овако: У предузећима, која по природи свога посла и у јавном интересу, у којима се ради без прекида, у којима помоћно особље може радити и преко максималног радног времена по с тим, да број радних часова ни у ком случају не пређе 56 часова недељно. Овај вишак плаћаће се као прековремени рад. Г. Миладиновић предлаже, да ово ни у ком случају не пређе 48 часова, да се избрише. Ја нисам за то, да се ово изостави него да остане.

Председник Миша Трифуновић: Прву тачку § 8. ставићу на гласање овако како је прочитао г. Марковић. И г. извештач и г. Министар примају то. Господа која су за то, да се тачка 1. § 8. прими овако како је г. Марковић прочитао нека изволе седети, а ко је против нека изволи устати. (Већина седи.) Изјављујем, да је тачка 1. § 8. примљена.

Сад ћу прочитати тачку другу како је редигована у секцији. На место речи: »У којима помоћно особље може радити и преко 8 часова дневно односно 48 часова недељно, по с тим да његово просечно радно време у року 3 или мање недеља не пређе више од 8 часова дневно, односно 48 часова недељно« гласиће од сада овако: »У којима помоћно особље може радити и преко 8. 9.

10 часова дневно односно 48, 54 или 60 часова недељно по с тим да просечно радно време у року 3 или мање недеља не пређе више од 8. 9 односно 10 часова дневно односно 48, 54 и 60 часова недељно«. Тако је редакција редигована. Ставићу на гласање. Ко је за то, да се ово прими како је редиговано, нека изволи седети, а ко је против нека устане. (Већина седи.) Објављујем, да је ова тачка примљена.

Ставићу на гласање тачку 3. Овако како је редигована и како је ви имате. Ко је за то, да се она прими како је редигована, изволеће седети, а ко је против изволеће устати. (Већина седи.) Објављујем, да је ова тачка примљена.

Прелазимо на тачку 4. Ја ћу је прочитати, јер је она мењана у секцији. Ова измена гласи овако: на место речи »у недељи ради мање од 8 часова дневно, може се у њему других дана преко недеље радити преко 8 часова дневно« долазе сада речи »у недељи ради мање од 8, 9 односно 10 часова дневно, може се у њему других дана преко недеље радити преко 8, 9 односно 10 часова дневно«.

Ставићу на гласање. Ко је за то, да се прими оваквa редакција како сам прочитао, изволеће седети, а ко је против, изволеће устати. (Већина седи.) Објављујем, да је ова тачка 4. примљена.

Сада долази тачка 5. како је у секцији редигована. Има реч господин Марковић:

Др. Лаза Марковић: Код тачке 5. треба редакцију изменити с обзиром на ово што смо примили раније. Према извештају секције тачка 5. при крају гласи овако: »на раду и преко 8 часова дневно«. У место тога ја предлажем »преко максималног радног времена«. Ово је чиство редакцијска измена, да се овако каже у место 8 часова дневно.

Имам предлог и за последњу реченицу, која гласи: »Таквим радницима власници предузећа ће бити дужни сваке године одобрити специјално одсуство ради одмора и то онолико дана, колико радних дана представља збир свих тим поводом проведених радних часова у току дотичне године рачунајући сваких 8 часова у један дан«.

У место тога ја предлажем, да се то укине и да стоји »овај вишак рада се плаћа као прековремени рад«. Ја мислим, да је питање одсуства остављено, јер то не стоји у вези с овим.

Извештач др. Павле Чубровић: Овде је господин Марковић предвидео једну ствар. Он говори о прекомаксималном времену. Ми смо максимално радно време повећали и ако бисмо ово узели, онда би то повећање било сувишно. То је било у првобитној редакцији, где је предвиђено било максимално радно време. То смо радно време помакли на 60 часова и кад бисмо оставили, да се може повећавати још и даље, то би онда отишло далеко. Зато ја мислим, да се овај предлог не усвоји.

Др. Лаза Марковић: Господо, ја мислим, да је овде неспоразум. Ми смо у § 6., по првобитном предлогу секције, имали као максимално радно време 8 часова за сва предузећа. Сада смо изменили § 6. и усвојили као принцип то, да максимално радно време према појединим предузећима на разне начине одређујемо, за једну врсту предузећа 8 часова, за другу врсту предузећа од 8 до 10 и за трећу врсту предузећа по пристанку радника 9 до 10 часова. Али та предузећа могу доћи у положај о коме говори § 5., то јест да радници

могу радити дуже ради чишћења радионица, котлова и тако даље. Према томе, за све те раднике исти је положај а тачка 5. баи по предлогу секције предвиђа, да радници могу остати за послове, који се морају неизбежно вршити, то јест да могу остати и преко 8 часова дневно. Пошто § 6. не говори ништа о осмочасовном дневном раду, него о максималном радном времену, то морамо да ставимо и преко максималног радног времена, али то је чисто редакцијска ствар. Мој предлог односи се на нешто друго. Ја предлажем, да последњи став, који говори о томе да радници за ову употребу прекорвременог осмочасовног времена добивају на крају године осуство, ја предлажем, да им се тај прекорвремени рад плати уместо да им се на крају године за то даје осуство.

Др. Жарко Миладиновић: Ја сам схватио овај предлог секције овако, да у место речи »на раду и преко осам часова дневно« има сад да дође »на раду преко осам, девет и десет часова дневно«. Дакле оно прво отпада, а ово друго има да се усвоји водећи рачуна о пропису § 6. Оно што предлаже господин Марковић, да за прекорвремени рад радници уместо осуства на крају године да им се то плати; тај предлог господина Марковића може се примити.

Известилац др. **Павле Чубровић:** Примам овај предлог господина Марковића.

Председник Миша Трифуновић: Ставићу на гласање тачку 5. § 8. онако како је изишла по редакцији секције с овом редакцијском допуном господина Марковића, како ју је он изложио, а коју је примио и господин известилац. Ко је за то, да се тачка 5. § 8. прими овако изволиће седети, а ко је против нека изволи устати. (Већина седи.) Објављујем, да је тачка 5. примљена.

Стављам на гласање тачку 6.

Др. Лаза Марковић: Код ове тачке 6. говори се такође о потреби, да се може продужити радно време недељно за два часа најдуже за 35 дана. Ја предлажем, да се и овај рад плаћа као прекорвремени.

Председник Миша Трифуновић: Ставићу ову тачку 6. са допуном господина Марковића на гласање. Ко је за то, да се та тачка 6.; како је изишла из секције, а са допуном господина Марковића, прими, нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да је тачка 6. примљена.

Код тачке 7. има један предлог секције. Ви без сумње сви имате извештај и ја ћу ту тачку ставити на гласање према новом извештају, како је ова тачка изишла из секције.

Др. Лаза Марковић: Ја имам код тачке 7. да учиним ову напомену. § 8. каже, да се радно време може изузетно продужити — тачка 7., кад то сам развој послова у појединим предузећима неизбежно захтева, у коме случају надлежне власти могу и тако даље. Ја предлажем једну допуну, да се томе дода: »али ако то траже интереси народне одбране по захтеву Министра Војног«. Ова моја допуна, која је примљена раније, односи се на она индустријска предузећа, која буду радила артикле потребне народној одбрани. Ако су прилике такве, да производња треба да се убрза, онда се омогућава, да Министар Социјалне Политике по захтеву Министра Војног може тај рад изузетно продужити. Ја напомињем, да ово изузетно продужење рада може трајати најдуже четири не-

деље и да се може максимално продужити највише три пута у једној календарској години.

Известилац др. **Павле Чубровић:** Ја мислим, да је допуна, коју је донео господин др. Марковић, изишла. Он предвиђа на пример овде један прекорвремени рад у случајевима, ако би потреба што брже израде материјала за народну одбрану захтевала, да се радно време може повећати. Ми знамо, господо, да уопште по закону о устројству гојске, у свима случајевима, где се ствар тиче народне одбране и времена рада, целокупна продуктивна снага у то време стварно се ставља у неколико под надзор Министра Војног и управља се према потребама тога времена за те случајеве. Предвиђати сада унапред једну такву одредбу, која би важила и за мирнодобско време, а тако исто и за све друге евентуалне потребе и прилике у случају мобилизације или рата, то би било, по моме мишљењу, сувишно, јер би се то могло злоупотребити, а ја верујем, да би се то доиста врло често злоупотребљавало. Често пута, ако се појави такав и најмањи иштрај у једној фабрици, који може бити и најоцравданији, Министарство Војно могло би одмах продужити рад за своје потребе у тој фабрици и закон би му дао права, да рад продужи. Ја мислим да то не би требало уносити у закон, јер нема потребе за то, а од тога би било само штете.

Др. Лаза Марковић: Мене чуди, да господин известилац мој предлог тако тумачи, да би од тога било штете. Ја предлажем, да се рад може продужити, кад то захтевају интереси народне одбране, да једно предузеће, које ради артикле или ствари потребне народној одбрани, сврши свој рад и произведе те артикле у одређеном року; а зна се, господо, колико су те ствари осетљиве и потребне и кад се то тражи, допушта се Министру Социјалне Политике, да на захтев Министра Војног оцени и највише за четири недеље одобри један убрзан, интензивнији рад у таквом једном предузећу. То је мој предлог, а господин Чубровић се боји, да ће ту бити неких злоупотреба. Ово није ни у интересу послодавца, ни у чијем интересу, него једино у интересу земље. Ја налазим, да је ово потребно баи и за мирнодобско стање. Може бити да господин Чубровић није довољно обавештен о овоме, али ја знам и по положају једном који сам некад имао, да има случајева, где су баи за војску извесне ствари неопходно потребне у најкраћем року, као на пример одело, обућа, па ако хоћете и оружје. И сад, ако то интерес народне одбране захтева, да једно предузеће само једно краће време ради један сат више, ја мислим, да треба допустити влади, да она може то одобрити. Ја молим господина известноца, да од овога не прави питање, јер то није ни у колико на штету радничке класе, пошто се тај рад плаћа као прекорвремени рад.

Молим, да се овај мој предлог стави на гласање.

Заменик Председника **Љуба Јовановић:** Изволите поднети писмено свој предлог.

Павле Анђелић: Могло би се додати: »У мобилном и ратном стању«.

Др. Лаза Марковић: Ја налазим, да би ово предло и за мобилно стање, па је боље да приватна предузећа не буду под режимом војним, него да остану приватна, а са омогућењем продужења раднога времена.

Заменик Председника **Љуба Јовановић**: Реч има господин Милорад Вујичић.

Милорад Вујичић: Господо, ми треба овај предлог да примимо. Он није ни партијска ствар ни ствар послодаваца а ни радника. Он се тиче свих нас, тиче се државе. Што каже господин Павле, да ли то може да буде и за време мобилизације, ја баш мислим обратни, јер се овај посао обично ради пред мобилизацију. Он се обично ради онда, кад још јавност и незна шта ће да наступи, а кад ови људи могу да предвиде за неколико месеци, да ће за државу наступити потреба оваквога рада. У томе смислу, господо, ја не видим никакве опасности, што би дозволили, да се ради још један сат више у року за месец дана. С тога мислим, да треба овај предлог да се прими.

Заменик Председника **Љуба Јовановић**: Претрес је завршен. Најпре ћемо гласати о предлогу секције, а после тога о допуни господина Марковића. Ко је за то, да се прими предлог секције, нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати? (Већина седи.) Већина седи, предлог секције је примљен.

Сад ћемо гласати о допуни, коју предлаже господин Марковић. Ја молим господина Марковића, да прочита ту допуну.

Др. Лаза Марковић: Иза речи: »Кад то сам развој послова у појединим предузећима неизоставно захтева« ја предлажем, да се уметне и ова реченица: »или ако то тражи интерес народне одбране по захтеву Министра Војног«.

Заменик Председника **Љуба Јовановић**: Ко је за то, да се прими ова допуна нека изволи седети, а ко је противан нека устане. (Већина седи.) Према томе је ова допуна примљена. (**Др. Урош Стајић**: Молим вас, господине председниче, да се још једаншута гласа, па да се пребројимо.) Сада ћемо обрнуто гласати. Господа, која су за то, да се допуна господина Марковића прими нека изволе устати, а господа, која су против нека изволе седети. (Већина седи.) Објављујем коначно, да је ова допуна одбачена.

Изволите чути даље § 9. Пошто се нико не јавља за реч, постављам питање, прима ли Одбор § 9? Ко је противан нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да је § 9. једногласно примљен.

Прелазимо на § 10. У § 10. има измена, које је секција предложила. Пошто се нико не јавља за реч, приступићемо решавању. Прима ли Одбор предлог Секције? Ко је противан нека изволи устати. (Већина седи.) Објављујем, да је § 10. примљен онако, како га је секција предложила.

Прелазимо, господо, на § 11. Нико се не јавља за реч. Ко је против овог параграфа нека изволи устати. (Сви седе.) Објављујем, да је § 11. примљен.

Прелазимо на § 12. Ту има предлог секције за измену. Изволите чути господина известиоца.

Известилац др. **Павле Чубровић**: У § 12. господо, по првој редакцији фиксирана је била недеља као дан одмора. Међутим у другој редакцији, која је донета понова, први став § 12. гласи овако: »Један дан недељно и на дан 1. децембра сваке године забрањен је сваки рад помоћном особљу у свим радњама и предузећима, предвиђенима у § 1. овога закона. Који ће то дан бити за поједине крајеве, прописати Министар за Социјалну Политику у споразуму са Министром трго-

винне и индустрије«. Дакле тако гласи овај први став § 12. Место овог промене господа посланици Милосав Рајчевић и др. Анте Дулибић предложили су следеће: »Недељом и на дан 1. децембра сваке године забрањен је сваки рад у свима предузећима помоћном особљу. Кад ће и у које време у коме месту бити радње затворене ради вршења верских обреда, биће прописано законом«.

Као што видите, господо, овде има једна незгодна ствар. Овде се фиксира један дан као дан одмора. Међутим оставља се Министру за Социјалну Политику у неколико да тај дан одређује. Ова ствар је уште нова и не одговара првој редакцији. Топико сам имао да кажем.

Заменик Председника **Љуба Јовановић**: Има реч господин Војислав Лазич.

Војислав Лазич: Ја помажем предлог господо Дулибића и Рајчевића и мислим, да ми треба тај предлог да усвојимо. И пошто они предлажу недељу, ја сматрам, да је недеља најбољи дан, да се радници одмарају.

Заменик Председника **Љуба Јовановић**: Има реч господин Жарко Миладиновић.

Др. Жарко Миладиновић: Хоћу и ја да кажем: да се слажем с тим, да недеља има да буде тај дан, који се има светковати. С тога треба поделити гласање о овоме члану. Нисам за то, господо, да се законом утврђује дан, кад се имају вршити верски обреди, него да остане, као што је у предлогу секције, да ће то прописати Министар за Социјалну Политику у споразуму са Министром Трговине и Индустрије, с тога молим, да се гласање подели иначе ћу морати гласати против.

Заменик Председника **Љуба Јовановић**: Има реч господин Дулибић.

Др. Анте Дулибић: Молим Вас господо, да проговорим и ја коју реч. Ја бих се сложио са господином др. Миладиновићем, да се у другом ставу каже, да ће то прописати Министар за Социјалну Политику у споразуму са Министром Трговине и Индустрије, а да се не мора регулисати законом. Ја мислим, господо, када би се узела ова стилизација, како је предложила секција, да би се онда створила једна узалудна борба, јер ако ми фиксирамо недељу као дан одмора, ми нисмо решили једно питање на начин на који га је цели свет решио. (Гласови муслимана: Није истина, да је то питање тако у целом свету решено.) Ја мислим, да је ово питање готово у целом цивилизованом свету овако решено и мислим, да је потребно, да се наш предлог прими.

Председник **Миша Трифуновић**: Реч има господин др. Халил бег Храсница.

Др. Халил бег Храсница: Господо, када стварамо закон, треба рачунати и водити рачуна о томе, како ће он бити примљен у широким масама. Ви знате, да у нашој држави имамо разне вере и такође да је баш у овим крајевима наше државе верско осећање доста осетљиво. С тога кад се ствара закон, треба дати прилику Министру, да води рачуна о тим осећајима и да може у појединим покрајинама диференцирати, означити за једну вероисповест један дан, а за другу вероисповест други дан као дан починка, или, ако се сложимо, може се одредити у један дан. Али да се ствара одредба и да се у њој каже, да то мора бити недеља, ја сам одлучно противу тога, јер ће наше масе то схватити не као социјалну потребу,

него да се натурава светковање једне вероисповести другој вероисповести, да једна вероисповест светкује свеце друге вероисповести. Са овим морате рачунати, и ја бих молио, да ову стилизацију, која — и ако се ми мени не допада, држим, да је боља од прве — овако редниговану прихватите.

Председник Миша Трифуновић: Има реч господин Марковић.

Др. Лаза Марковић: Господо, ја не сматрам, да је недеља чисто хришћански празник и да се мислило на празновање једнога свеца, кад се у § 12. одредио тај дан као раднички одмор. Али, господо, не смемо ипак затварати очи ти пред тим фактом, да у извесним крајевима наше земље може ова одредба наопако да се тумачи, нарочито може да се тумачи наопако, ако добу људи, који намерно тој одредби буду придавали један значај, кога она нема. Ја бих предложио малко другачију редакцију него што је секција предложила. Секција каже: »Један дан у седници и на дан 1. децембра сваке године забрањен је сваки рад помоћном особљу у свима предузећима (радњама), предвиђеним у § 1. овога закона. Који ће то дани бити у поједине крајеве прописаше Министар Социјалне Политике у споразуму са Министром Трговине и Индустрије«. Ја бих те речи »за поједине крајеве« изоставио па рекао: »који је то дан одредиће Министар Социјалне Политике у споразуму са Министарским Саветом«. Да ми ово питање, господо, другим речима по моме предлогу одложимо, да не дамо могућности, да се донесе једна оваква одредба о недељном одмору, за коју сам и ја потпуно, да се не искористи против, како да кажем, хришћанског дела нашег становништва и да не буде сматрана као нека изазивање Муслимана. У моме дубоком уверењу то није изазивање Муслимана и ми треба да добијемо мало више времена, да то и објаснимо. Ја бих према томе гласао за извештај секције, ако се изоставе оне речи: »За поједине крајеве«.

Председник Миша Трифуновић: Има реч господин Курбеговић.

Фехим Курбеговић: Господо посланици, ви кад говорите о недељи као недељном починку, хоћете да ту недељу стрпате под појам једног оштрег одморног дана европског. (**Др. Урош Стајић:** Тако је у целом свету.) Опростите, господине Стајићу, то није у целом свету. Ви, ако нисте били у појединим државама, где је одморни дан петак, онда ја вам саветујем, господине Стајићу, да мало пропутујете па ћете видети. (**Др. Урош Стајић:** У којим државама?) У исламским државама.

Ја желим, да се изјасните, па да кажете: у хришћанским државама недеља је одморни дан, а у исламским државама петак. Ја ћу онда да кажем: јесте, ово није хришћанска држава него је држава, где има разних вера, где има припадника исламске вере преко милијун и по. И ви, ако стварате један закон, који ће изазивати следбенике те вере, који морају бити равноправни грађани у овој држави, не смете га стварати тако, да их вређате и да њихове осећаје поништавате. (**Др. Урош Стајић:** Ја сам индиферентан према вери.) Господине, из ваших малепређаних речи закључујем, да ви нисте индиферентни, чим тврдите да је петак одморни дан само у исламским државама. Ја видим, па шта цињате само немате

куражи, да то речете отворено, а то је, да је недеља празник у хришћанским државама.

Господо, ви треба да знате, да у нашој држави има много крајева, где су настањени Муслимани и то у тако компактним масама, да би то, ако би се одредила недеља као дан починка и ако би се присиљавали људи, да радње затварају и да се одмарају недељом, да би то изазвало велико огорчење, протест и велико незадовољство. Ја питам Законодавни Одбор, је ли вољан, доносити једну овакву законску установу, која ће да створи једно овакво нерасположење: Ми Муслимани у овој држави имати смо за ове две и по године доста разлога, да будемо незадовољни и тек што смо почели да незадовољство уклонимо, ви хоћете да створите ново. То не сме да буде. Ви хоћете да то створите под фирмом оштрег европског недељног починка и да метнете недељу као такву. Дозволите, господо, да се код нас недеља код маса тако не схвата и знам места код нас, где су Муслимани занатлије и трговци у претежном делу и свима је било наложено, да недељом затварају радње. Они нису хтели затварати радње недељом него петком. Шта ћете, ако се оваква законска установка одржи па у Сарајеву једнога дана сви Муслимани раднички, све занатлије и обртници, којих има ле највише, затворе радње петком а недељом створе и раде. Хоћете ли читаву масу грађана затворити, глобити и довести пред казнен суд? Хоћете ли им мећати жиг срамоте на чело? (Гласови Муслимана: То се практицирало.) То се покушавало, али се није успело. Ако хоћете и даље ићи, онда наша сарадња у Народном Представништву биће врло тешка. Треба да рачунате са овим. Какав разлог може бити да не пристанете на наш захтев? Ако је какав економски разлог, ми не тражимо да ви радите 6 дана а да ми радимо 7 дана. Не. Облигатан је један дан недељни, али који ће то дан бити, нека се одреди према крајевима, како су поједине конфесије измешале. Зашто силити у Тузли, Сарајеву, у Цазинском Котару, где имаде 46.000 становника од којих су 42.000 Муслимани, зашто силити да се они не одмарају у петак него да се одмарају у недељу. Ако је њихово расположење за одмор и ако је њихова навика, да тај одмор буде у петак, зашто их сила силити, да се одмарају у недељу. Ми опет можемо ставити факултативно ако ко хоће да ради недељом као петком нека ради, ако ко хоће петком као недељом да ради нека ради, али безувратно један дан мора бити као дан починка. Какав разлог имате, да то не примите. Главни је ваш разлог, што је то уобичајени дан. Је ли то достатак разлог, да се ово наше не усвоји? Је ли тај разлог већи од незадовољства, које ћете изазвати међу масама тих грађана? Господо, ово вам стављам на срце, да предложени редакцију како је предложила секција усвојите, ако не усвојите, видећете кобних последица у нашој држави.

Председник Миша Трифуновић: Има реч господин Урош Стајић ради личног обавештења.

Др. Урош Стајић: Ја свечано изјављујем, да нисам имао никакве задње намере. Ја сам према вери потпуно индиферентан, а према туђој вери у толико пре. У нашој земљи мало се ради и ја бих желео, да се више ради. То је био разлог што сам желео, да се једнога дана сви одмарамо. (Гласови Муслимана: И ми то хоћемо.) И треба да тај дан буде фиксифиран, како би се знало, да је то дан

одмора. Иначе других намера нисам имао никаквих а најмање да врећам коју веру, јер ја сам према вери, као што рекох, потпуно индиферентан.

Председник **Миша Трифуновић**: Има реч господин Вујичић.

Милорад Вујичић: Ја господо, не разумем, зашто се решењу овога питања придаје верски карактер. Овде није реч ни о Муслиманској вери, ни о православној вери, ни о којој другој вери. Овде је реч о једном дану одмора у седмици. Доказ је то овај закон, доказ је његова садржина, о којој се говори. Овде се говори о радницима, о радничком стадежу, а ми смо томе стадежу прописали, колико има да ради, а сала му прописујемо један дан у седмици, у који треба да се одмара. Тај дан је у већини држава недеља. То је један, по моме мишљењу, слепи случај. То нема никакве везе са вером. Нити се овде нашој браћи Муслиманима забрањује, да празнују свој петак (**Фехим Курбеговић**: Дакле, онда два дана да празнују!), а исто тако нити нашим суграђанима мојсејевцима не забрањује се да празнују своју суботу. До воље им је, ако хоће, нека празнују.

Господа Муслимани, могли би правити приговоре са економске тачке. Ја верујем, кад је обавезно, да се у недељу затвори дућан, да ће га свако затворити, јер то закон налаже. (Глас: Неће ни то.) Али ће им њихова вера налазити, да и у петак затварају своје радње, на њих затворити, ако хоће. Дакле, они могу са тачке економске бити незадовољни, а не са тачке верске. И ја бих сам био против тога, кад бих видео, да се иде против вере.

Овај дан одмора је потребан, да се зна и да се фиксира из ових разлога. Ви знате да у недељи има дан, кад постоје тако зване празничке школе, кад шегрти и друга млађарија иде у школу, јер није имала времена да који други дан понази школу. Кад бисмо ми ово развојили, па да у једној области буде један дан одмора, а у другој области да буде други дан, онда не би могле те празничке школе функционисати овако, како би требало. С тога се ја не слажем са предлогом господина д-ра Лазе Марковића, да се ово питање одложи и да се не решава. Нема никаква разлога, да се то питање не решава и ја мислим, да треба утврдити, да тај дан буде у седмици и то да буде недеља. (**Фехим Курбеговић**: Истјерајете Муслимане из Скупштине.) Нећемо. (**Фехим Курбеговић**: Хоћете, хоћете, и нема закона, који би то могао извршити. Маса су јаче од закона.)

Председник **Миша Трифуновић**: Има реч господин Маговчевић.

Јован Маговчевић: Ја ћу сасвим објективно рећи, што се тиче мојих крајева, што се тиче Старе Србије и Македоније. Слободан сам напоменути, а то сигурно зна и госн. Курбеговић, да за време турског режима никада нису Муслимани за време петка држали затворене своје радње. (**Фехим Курбеговић**: Ни недељом.) Откада је дошао наш режим, Муслимани су стално петком затварали своје радње а недељом отварали. Ту су по среди разлози и верски и економски. Незгодно је тамо то, што хришћани затварају радње недељом. Наш својски елемент ангажован је својим пословима преко недеље па за то гледа, да онога дана, кад није ангажован послом, дође у варош, и купи што му је потребно. Како су недељом Хришћанске радње затворене, то сељаци кукују поједине ар-

тикле код Муслимана. Зато сам и ја овде, као што је и господин Вујичић предложио, да се фиксира један дан законом а да се не остави то Министру да реши. Ја бих желео, да се нађе најбоља солуција те да сви будемо задовољни.

Андреј Госар: Довољите, господје, да Вам повам, закај ми не можемо пристати на редакцију, в катери се рече, да мора бити еп дан в тедну прост. Разлог је та, да би могел министр за социјално политико долочити кот дан одмора в крајних, кјер со сами католичани, на пример понедељек али торек, кар би на људство јако слабо впливало. (Др. **Халил бег Храсница**: Ја бих радо видео министра за Социјалну Политику, који би то хтио учинити.) При нас је все могоче.

На други страни на разумем туди помиселеке Муслиманов ни других, ки со севеда проти тему, да би се одредила кар стереотипно недеља кот дан одмора. Зато би било треба најти изход, ки би га нудила моревити така редакција, да би се рекло, да море за посамезне краје министр за социјално политико одредити на жељо делавцев как друг дан кот дан одниха. (Медклин: Па ово предлаже редакција одсека.) Редакција секције даје министру пополни свободо. (Медклин: А јасно је, да ће бити тај дан у Србији и у свима другим крајевима недеља.) При нас то ни јасно. При нас морамо рачунати в можностјо, да одреди министр за социјално политико кот дан одмора, дан, ки би не пријал нити делавцем нити другим пребивалцем. Зато нај би се предлог стилизирао тако, да се одреди, да лако по жељи делавцев министр долочи кот дан одмора как други дан ни не недеље.

Председник **Миша Трифуновић**: Има реч господин Павле Анђелић.

Павле Анђелић: Ја сам написао предлог и дозволите ми, да га прочитам, а мислим, да би он задовољно и једну и другу редакцију: »Недељом и на дан 1. децембра сваке године забрањен је сваки рад помоћном особљу на свима предузећима и радњама. Но поред недеље може Министар Социјалне Политике у споразуму са Министарским Саветом прописати забрану рада и у оне дане, за које радници у тим предузећима изјаве, да тога дана у седмици неће да раде«. Ја знам, господо, да има Јевреја, који неће никада да раде у суботу и моје је мишљење, да би се изишло на суверет и Муслиманима, може се оваком редакцијом оставити да он има законски ослонац, да не мора радити петком. (Један глас: Да, али то би било и поред недеље.) Па да, поред недеље да се може одредити још и један други дан. Ја се руководим тиме да он, ако не ће да ради у петак и изјави то ступајући на рад, он у недељу увек може наћи какав посао, да нешто приврећи и на ком другом месту, ван предузећа у коме ради.

И ја се слажем с тим, да ми не можемо одступити од фиксвања једнога дана, који ће бити општи и остарити Министру и појединим верама да раде, а да се на основу закона може ограничити, да тога дана не морају радити. То је моје мишљење.

Љуба Јовановић: Ја ћу рећи само неколико речи. Пре свега налазим, да не би било умесно спомињати нарочито 1. децембар из разлога, што је то државни празник, јер сем њега има и других државних празника, а — светковање државних празника регулисано је једним другим законом,

Према томе ја мислим, да ове речи »1. децембар« треба просто на просто изоставити. То је једно, а сада да пређем на оно, што је главно.

Господо, залуду је представљати као да је ово један акт чисто друштвеног карактера и да се овде прописује једна норма само с погледом на здравље и на све остало што је у интересу радника. Ма колико изгледало некое да је то тако, ово несумњиво има и један други домањај, има и значење верско и ми не можемо уверити ни наше другове овде, а кад бисмо и њих уверили, не можемо уверити припаднике осталих конфесија, које не светкују недељу, да ово овде није фаворизирање хришћанског становништва на штету свих осталих, који не светкују недељу, него да је нека друга ствар. И, господо, то је једна психологија, о којој законодавац и државник уопште треба да води рачуна, а то има стварних тешкоћа. Ова се тешкоћа повећава оним другим економским мотивом. Господо из Србије врло добро знају, како је све до последњих дана било врло тешко увести облигатно празновање недеље: сви су се крстили, али су у исто време и пазарили. На још и сад можете читати извештаје, како су полицијске власти казнилe поједине трговце, што су отварали радње недељом. Ја дакле спомињем ово тога ради, да се види како ово празновање има врло великих тешкоћа. И ако ми, господо, тим тешкоћама, које су тако разнолике и по материјалној и по духовној природи, додамо сада још и наше најглавније у ово време, ми ћемо несумњиво погрешити. Наше уједињење, а уједно с њим и дуготрајне ратне прилике, донеле су толико много промена, да се свет не може на њих да навикне и мени се чини, да ми овим предлогом, који сада пред нас излази као и многим другим непосредним променама, стварамо једно незгодно расположење за интерес саме наше државе. Ја вас за то молим, да обратите пажњу на ово, што ћу сада рећи, кад имамо толико тешкоћа и уз то имамо један неограничен број посланика и одбора, онда вас питањем, је ли вам потребно, да све могућа питања ми данас решавамо и да их нади законодавни одбор све решава. Видите, господо, како поред најбоље воље због ове брзине и хитности, с којом овде предмете решавамо, у којој свакој сукобе долазимо и за то баш ништа не можемо једно питање свестрано проучити да нађемо једну у детаље солуцију, која би могла нас све задовољити. Видите, овде је предлог секције, за који сам у осталом пре него за друге предлоге, који ипак има једну такву омашку. Тако се каже, да ће за поједине крајеве моћи Министар за Социјалну Политику одредити који други дан одмора него недељу. То само претпоставља, да за крајеве, где је становништво помешано, да та мјешовитост захвати читаве крајеве. То у ствари није. Има читавих крајева, који су по вери јединствени, онда долазе крајеви, који су мешовити, али тако, да је ипак већи део места или хришћански или нехришћански, а само мањи део места са мешовитим становништвом, па није оправдано одредити пропис, да ће Министар за Социјалну Политику за поједине крајеве прописати то, него доста је, да се каже: »да поједина места« на тиме је ублажена цела тешкоћа, која настаје несумњиво, ако се претпостави, да се могу и други дани, а не недеља, прописати за поједине крајеве као дан одмора. Кад ограничимо те изузетке само на нека места, онда целу тешкоћу

много смањујемо, јер нитко ми не може казати, да нема у земљи најој целих места потпуно Муслиманских, у којима нема ни једног хришћанина и нитко ми не може казати, да има каквог начелног разлога, да ми баш једно такво чисто Муслиманско место натјерамо, да мора светковати недељу, или да мора светковати један дан по закону, а други дан по верском уверењу. За то бих ја молио, кад ово питање не можемо разглатити како заслужује, да бар начинимо овај пропис по могућности што више еластичним и мислим, да ћемо то најбоље постићи, јер ни један од свих предлога нисам подеснији чуо, ако примимо овај предлог секције са изменом, да се узме са изменом место »за поједине крајеве« »за поједина места«. Ако се господин извештач с тиме слаже, ја бих господо молио, да усвоје то и наравно да одбор тако прими.

Председник **Миша Трифуновић**: Има реч г. Шећеров.

Др. **Славко Шећеров**: Допустите ми, господо, да речем неколико речи приликом изјаве господина Фехима Курбековића, да би одређивање недељног дана за одмор било систематско уопштавање муслиманског становништва. То није неправилно, јер је недеља и у другим земљама дан одмора и тамо има и других конфесија, које нису хришћанске, а ипак видимо, да баш те конфесије економски врло добро напредују. Ја ћу навести само случај са Јеврејима. Јевреји светкују недељу као дан одмора. Јевреји у појединим великим градовима врло лепо успевају и економски су врло јаки и поред недељног одмора. Узмите случај са једном великом вароши као што је Лондон, где има преко 1,000.000 Јевреја и поред тога што су они обавезни да недељом затварају своје радње, ипак нису економски рунирани. Ја бих молио, да господо према тому узму у обзир те чињенице.

Ја се небих могао сложити са редакцијом секције, која даје слободу Министру за Социјалну Политику, да за поједине крајеве прописе који ће дан бити дан одмора. Не бих се могао сложити ни са предлогом г. Љубе Јовановића, да се одређује дан одмора према местима. Ја мислим, да смо ми толико помешани, да не ћете наћи ни једно једино место у нашој држави, које би садржавало 100% једне конфесије или 100% муслиманског живља. Према томе, то мерило неће бити добро. Али свакако треба имати обзира према Муслиманима и према муслиманским религиозним осећајима. Ја бих Вам с тога, господо, предложио, да ми примимо редакцију г. Рајчевића и г. Дулибића и да унесемо још ову одредбу, да »изузетно од ове прве одредбе може Министар за социјалну политику одредити и други дан одмора за поједине радње и предузећа, ако $\frac{3}{4}$ помоћног особља дотичног предузећа то затражи«. Ја мислим, да је једино тај пут правилан и мислим, да се у томе слажем са предлогом г. Госара. То је једини исправан пут, којим се то питање може решити. Ми, господо, не можемо одређивати дан одмора, ни за поједине крајеве, ни за поједина места, него то имамо претпустити онима, којих се то највише тиче, а то је помоћно особље таквих радња и предузећа. Њима треба да оставимо слободне руке, а Министру за Социјалну Политику треба дати овлашћење да може изаћи у сусрет овим жељама. Треба да се изађе у сусрет овим